

KİTAP İNCELEMESİ / BOOK REVIEW

MUSTAFA EL-GALÂYÎNÎ: HAYATI - ESERLERİ EDEBÎ VE İLMÎ GÖRÜŞLERİ

Dr. Süleyman CESUR

(Konya: Kitap Dünyası Yayınları, 1. Baskı, 2022, 256 Sayfa, ISBN: 9786053514473)

Dr. Sibel DOKUYUCU¹

ÖZET

Arap Edebiyatı ve müellifleri alanında yapılan nitelikli ve akademik çalışmaların sayısı son yıllarda giderek artmaktadır. Bu alanda yapılan çalışmalardan biri de Dr. Süleyman Cesur'un, "*Mustafa el-Galâyîni: Hayatı - Eserleri Edebî ve İlmî Görüşleri*" başlıklı eseridir. Mustafa el-Galâyîni (1885-1944), Osmanlı Devleti'nin son döneminde yaşamış bilimle uğraşan mücadele insanlarından birisidir. Toplumda gördüğü yanlışlıkların düzeltilmesi için yoğun çaba sarf etmiştir. Galâyîni bir yazar, sosyal ıslahçı, siyasetçi, hukukçu, dilbilimci ve hatip olmasıyla beraber aynı zamanda samimî ve cesaretli bir mücadele adamı olmuş, hayatı sürekli hareket ve mücadele içinde geçmiş, onun bütün eserleri ıslahçı karakterini ve ruhî yapısını ortaya koymuştur. Şair olarak hislerini ve fikirlerini tüm sıcaklığıyla dile getirerek insanların kalbindeki hislere tercüman olmuştur. Hamaset ve övgü konulu şiirler yazdığı gibi zamanında yaşayan şairleri de buna teşvik etmiştir. Şiirlerinde kelimeleri ustaca kullanmış, maksadını açıkça ifade etmiştir. Şiirlerinde siyaset, iktisat, toplum ve tarihi konu edinmiştir. Galâyîni tüm bu görüşlerini ifade ederken açık, herkes tarafından anlaşılır, akıcı ve secili bir dil kullanmıştır. O; görüşlerini ayet, hadis, Arap atasözleri, İslam âlimleri ve Batılı bilginlerin sözlerini delil getirerek anlatmış, konularla alakalı kendi şiirlerini de zikretmiştir. Hazırladığı kitaplarda sarf ve nahiv konularını tümevarım metoduyla ele almıştır. Ayrıca Galâyîni, Arap diline önem verilmesi için gayret göstermiş, Arapça öğrenimi ve öğretimi için teklifler ve görüşler sunmuştur. Bu tavsiyelerini kendisi de hayata geçirmiş, hazırladığı kitaplarda sarf ve nahiv konularını tümevarım metoduyla ele almış ve bu metodu tavsiye etmiştir. Nahvin karmaşık meselelerine girmemiş, konuları öğrencilerin kolay anlayacağı şekilde anlatmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mustafa el-Galâyîni, Arap Edebiyatı, Eğitim, İlmî Görüşleri, Sarf ve Nahiv

¹ Kahramanmaraş İl Milli Eğitim Müdürlüğü, ORCID: 0000-0002-9416-4764 sbldokuyucu@hotmail.com

MUSTAFA AL-GHALĀYĪNĪ: HIS LIFE - WORKS, LITERARY AND SCIENTIFIC VIEWS

Dr. Süleyman CESUR

(Konya: Kitap Dünyası Publications, 1st Edition, 2022, 256 Pages, ISBN:9786053514473)

ABSTRACT

The number of qualified and academic studies on Arabic literature and its authors has been increasing in recent years. One of the studies in this field is Dr. Suleyman Cesur's "*Mustafa al-Ghalāyīnī: His Life - Works, Literary and Scientific Views*". Mustafa al-Ghalāyīnī (1885-1944) is one of the people who lived in the last period of the Ottoman Empire and who struggled with science. He made great efforts to correct the wrongs he saw in society. Galāyīnī was a writer, a man of struggle, a social reformer, politician, jurist, linguist and orator, but he was also a sincere and courageous man of struggle. As a poet, he expressed his feelings and ideas with all his warmth and became an interpreter of the feelings in people's hearts. He wrote poems of praise and encouraged the poets of his time to do the same. He skillfully used words in his poems and clearly expressed his intentions. His poems dealt with politics, economics, society and history. In expressing all these views, al-Galāyīnī used clear, understandable, fluent and elegant language. He explained his views by using ayahs, hadiths, Arabic proverbs, the sayings of Islamic scholars and Western scholars as evidence, and he also included his own poems on the subject. In the books he prepared, he dealt with the topics of sarf and nahw with the inductive method. In addition, al-Ghalāyīnī endeavored to give importance to the Arabic language and offered proposals and opinions for the learning and teaching of Arabic. He put these recommendations into practice himself, and in the books he prepared, he dealt with the topics of sarf and nahw with the inductive method and recommended this method. He did not go into the complex issues of nahw and explained the subjects in a way that students could easily understand.

Keywords: Mustafa al-Ghalāyīnī, Arabic Literature, Education, Scientific Views, Sarf and Nahw

19. yüzyılın sonu ile 20. yüzyılın başında yaşayan mütefekkirlerin biyografileri, edebi, siyasi görüşleri üzerine çalışmalar yapılmıştır. Bu mütefekkirlerden birisi de Mustafa el-Galāyīnī'dir. Mustafa el-Galāyīnī; siyasî, dinî, ahlakî, içtimaî sahada fikir beyan eden, Arapça Dilbilgisi kurallarının kolaylaştırılarak anlatılması için çalışmalar yapan öncüler isimlerden birisidir. Galāyīnī Osmanlı Devleti'nin yıkılma döneminde yaşamış bir âlimdir. Eğitim ve kültür işleri ile uğraştığı gibi siyasete de atılarak Osmanlı sonrası meydana gelen siyasî oluşumların içinde bulunup yeni kurulan Arap devletlerinde görev aldığı görülmektedir. O, içinde bulunduğu toplumun ıslahı için gayret göstermiş ve Arap Dilinin öğretilmesi için çeşitli eserler yazmıştır.

Emperyalist Batılı Devletlerin Arap ülkelerini işgal etmesi üzerine hem fiilî olarak hem de yazılarıyla mücadele etmiş, bu zor dönemde ümmet ve devleti savunmuştur. Devletin zor durumdan kurtulması için yapılan çalışmalara katılmıştır. Kitap ve makalelerinde İslâmî değerleri ve İslâm ahlâkını anlatmaya gayret göstermiştir. Galâyînî toplumun ıslahı ile uğraşmış, bu konuda camilerde vaazlar vermiş, gazete çıkarmış, İslam’a içeriden ve dışardan yapılan saldırılara cevap vermeye çalışmıştır.

Prof. Dr. Yusuf Doğan danışmanlığında, 2021 yılında Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalında Doktora Tezi olarak hazırlanan bu çalışma, daha sonra gözden geçirilerek kitap haline getirilmiş ve ilim dünyasının istifadesine sunulmuştur.

İnceleyeceğimiz eser; giriş, üç bölüm ve sonuç kısmından oluşmaktadır.

Girişte; araştırmanın amacı, konusu, önemi, yöntemi konularına değinilmiştir.

Birinci Bölümde; Galâyînî’nin hayatı, ailesi, kişiliği, ilim tahsili, hocaları, toplumsal ve siyasal hayatı, eserleri hakkında bilgi verilmiştir.

Burada önemine binaen onun ed-Durûs’l-Arabiyye li’l-Medârisi’l-İbtidâiyye adlı eserinden kısaca bahsedeceğiz.

Galâyînî, bu eserini ilköğretim sınıflarına yönelik olarak hazırlamış, eserinde öğretimde takip edilen birçok öğretim ilkesini kullanmıştır. Galâyînî, eserin yazılış gayesini şöyle ifade etmektedir: “Öğretmenlere ve öğrencilere yönelik, Arap dil sanatları ile ilgili konuların kolay bir şekilde anlatılıp anlaşılacak kitapların olmasını zorunlu bir ihtiyaç gördüğümüzden sarf ve nahiv kaidelerini içeren bir kitap yazmayı istedik. Elinizdeki bu kitap, öğrencilerin yaşları ve akli seviyelerine uygun sarf ve nahiv konularına giriş mahiyetindedir.”

Eserde ele alınan konular, modern eğitime göre hazırlanmış olup bununla öğretmenlerin ders anlatması kolaylaştırılmak istenmiş, öğrencilere de konuların kolayca anlaşılmasını sağlamak hedeflenmiştir.

Galâyînî, öğretilecek konuların modern eğitime göre hazırlanmasını ve öğrencilerin anlayabileceği formatta hazırlanarak tecrübeli ve iyi yetişmiş öğretmenler rehberliğinde ve uygun bir öğretim metodu dahilinde verilmesini belirtmiştir. Öğrenciye faydalı bilgiler veren örneklerin çok miktarda kullanılması gerektiğini, anlamadan sadece ezberle verilen bilgi metodu yerine anlayıp kavramayı esas alan bir metodun uygulanmasını tavsiye etmiştir.

Kitapta işlenen konular, yazılış amacı ilköğretim çocukları olması sebebiyle öğrencinin anlayacağı kolay ve anlaşılır şekilde işlenmiştir. Kullanılan terimler, kelimeler ve örnekler öğrencinin anlayacağı seviyededir. Konuların işlenişinde gereksiz bilgi ve ayrıntılardan kaçınılmıştır. Kitapta daha çok kolaydan zora (basitten-karmaşığa) ve yakından uzağa ilkesi kullanılmış, örneklere sıkça yer verilmiş, örnekler verilirken öğrencilerin aşına oldukları okuma, yazma, öğretmen, öğrenci vb. kavramlar üzerinden verilmiştir.

İkinci Bölümde Galâyînî'nin ıslahatçı yönüne vurgu yapılmış, Galâyînî'nin ıslah çalışmaları için eserler yazarken Arapçanın edebi gücünden yararlandığına dikkat çekilmiştir. Kitap ve makalelerinde İslâmî değerleri ve İslâm ahlâkını anlatmaya, İslâm'a ve Müslümanlara yapılan saldırılara karşılık vermeye çalışan Mustafa el-Galâyînî'nin kitap ve makalelerinde Muhammed Abduh'un tesiri görülür. Galâyînî, olayları gerçekçi bir bakış açısıyla ele alarak doğru ölçüler ortaya koymaya çalışmıştır. Muhammed Abduh'un serinkanlı ve itidalli üslubunu ve ıslah fikirlerini örnek alarak benimsemiş, bu hususta samimi bir gayret göstermiştir.

Üçüncü Bölümde Galâyînî'nin ilmi görüşleri konusu üzerinde durulmuştur. Galâyînî, hayatı boyunca sürekli ilimle meşgul olmuş, öğrendiği bu ilmi öğretmek için çeşitli alanlarda eserler yazmıştır.

Islahatçı bir kişiliğe sahip olan Galâyînî, siyaset, eğitim, ekonomi, tarih ve güncel konularda birçok eser yazdı. Arapça öğretimi ve onun modernize edilmesiyle ilgili yeni fikirlerini ortaya koyduğu birçok kitap yayımladı. O; bu eserlerinde Kur'ân-ı Kerim ve hadisler başta olmak üzere sahalarında meşhur âlimlerin eserlerinden büyük ölçüde yararlanmıştır. Dönemindeki çağdaşları onun kendisini iyi yetiştirdiğini, üstün zekâyâ sahip mümtaz bir hoca olduğunu kabul etmişlerdir.

Sonuç kısmında ise çalışmanın genel bir değerlendirmesi yapılarak çalışmaya son verilmiştir.

İncelediğimiz bu çalışma; konuların bütüncül ve sistematik bir şekilde ele alınması, alanında yapılan sayılı çalışmalardan olması, zengin bir akademik literatür kullanılarak hazırlanmış olması, yazarının konuya olan hakimiyeti ve özgün değerlendirmeleri, kendi alanında daha sonra yapılacak akademik araştırmalar için ciddi bir literatür katkısı sunması nedeniyle konuya ilgi duyan akademisyenler ve araştırmacılar için önemli bir başvuru niteliği taşımaktadır.